
Cenu Jana Palacha získaly vůbec poprvé dvě bakalářské práce

Cenu Jana Palacha získaly vůbec poprvé dvě bakalářské práce

6. 6. 2012; autor: Lucie Kettnerová, Jakub Jehlička; rubrika: Studenti

Udělování Ceny Jana Palacha bylo letos mimořádné. Od roku 2005, kdy cena vznikla, byly mezi oceněnými jen diplomové a disertační práce. Nyní byly poprvé vybrány práce bakalářské – a oceněny byly hned dvě. Cenu obdržely studentka filozofie Bc. Anna Šolarová za práci Vztah etiky a víry u Sřrena Kierkegaarda a Emmanuela Lévinase a studentka anglistiky Bc. Jitka Štollová za práci Anatomy of Villainy: The Concept of an Antagonist in Tragedies and Histories of William Shakespeare. S oběma studentkami přinášíme rozhovor.

Anna Šolarová studuje obor filozofie (1. ročník navazujícího magisterského studia) Filozofické fakulty UK. Bakalářský titul získala z dvouoborového studia filozofie a mezikulturní komunikace (angličtina–čeština).

Mohla byste na úvod představit svou bakalářskou práci?

Má bakalářská práce je o vztahu člověka k druhým a jeho vztahu k Bohu či k vyššímu, neviditelnému rozměru skutečnosti (ať už to chceme nazývat transcendence, absolutno, věčnost či nekonečno). Cílem je poukázat na vzájemnou provázanost těchto dvou vztahů a na jejich existenciální význam pro jedince, který ve světě temporality a konečnosti usiluje o propojení s vyšší realitou, skrze kterou může lépe porozumět sobě sama i svému úkolu ve světě.

Vztah k této transcendenci pojmají Lévinas a Kierkegaard poněkud odlišně: pro Kierkegaarda je možný pouze skrze paradoxní víru (jež přesahuje rozum a může vyžadovat „suspenzaci“ etických nároků), zatímco pro Lévinase je spojena s absolutní etikou Tváře. Moje práce se pokouší zodpovědět Lévinasovy námitky k Kierkegaardově filozofii poukazem na to, že jeho námitky směřují k pojetí pseudonymů a přehlíží Kierkegaardovy křesťanské spisy, které výrazně přibližují význam slova „mravnost“ propojením paradoxní víry s láskou (k Bohu i k bližním).

V mnoha ohledech se podařilo nesouhlas odstranit skrze odhalené analogie a společné motivy, zároveň se však vynořilo několik nových předmětů sporu (jako např. Kierkegaardův důraz na prvotnost víry, která teprve umožňuje navázat pravý mravní vztah k druhým; a Lévinasův důraz na prvotnost etiky, která nepředpokládá žádnou náboženskou příslušnost ani přesvědčení).

Co vás vedlo k výběru tohoto tématu?

Propojení etiky a víry mě zaujalo již před delší dobou, ale k definitivní podobě zadání přispěla až podnětná konzultace u prof. Halíka, který mi doporučil Kierkegaarda a Lévinase jako zajímavé kandidáty ke srovnání. Bez této rady a mnoha

dalších důležitých podnětů v rámci mého dosavadního studia by práce nikdy nevznikla. A měla bych dodat, že bez vytrvalé a vsřtcné podpory mých konzultantů (J. Jirsa a V. Němce) by výsledek mého úsilí nebyl zdaleka tak zajímavý.

Co sledáváte na etických konceptech obou filozofů v dnešní době nejinspirativnější?

Pro dnešní dobu se mi jeví aktuální jisté aspekty u obou. Lévinas klade důraz na otevřenost vůči druhému a varuje před zaměřeností na sebe sama a před izolací od odpovědnosti za druhé. Přijetím této odpovědnosti se člověk nesusazuje a neomezuje, nýbrž právě získává přístup k vyšší dimenzi své existence a svobody. Zdá se mi jako škoda, že svobodu takto dnes vnímá jen málokdo. Kierkegaard zase dodává tomuto „otevření se“ důležitou konkrétnost:

Nekonečno či Transcendence není jen abstraktní a vzdálený pól skrytý za závojem naprosté nedostupnosti, nýbrž jej lze hledat na nejniternější rovině naší subjektivity. Sebereflexe umožňuje člověku nahlédnout vlastní nedostatečnost a potřebu něčeho, co jej přesahuje. A toto „něco“ nachází právě v paradoxním kroku víry, kterým překračuje rámec lidského chápání a navazuje vztah s věčným Bohem, jenž vstoupil do světa časnosti a v konkrétní, lidské podobě naplnil svůj život konkrétními skutky lásky. Krokem víry si může existence vydobýt i v konečném světě přesah do tohoto věčna, a to skrze vztah lásky k Bohu a k bližnímu. Toho je však člověk schopen až potom, co se nechá poučit příkladem Božího soucitu a lásky. Kierkegaard řekl, že „naší době nechybí reflexe, ale vášeň“, a touto vášní myslel právě lásku. Myslím však, že o naší době stále platí totéž.

Chystáte se toto téma rozvíjet i v budoucnu, např. v diplomové práci?

K tématu bych ještě ráda zveřejnila článek, avšak v budoucnosti se hodlám věnovat jiným tématům. Ve skutečnosti je tolik zajímavých směrů, kudy se vydat, že se nedokážu rozhodnout. Ve své diplomové práci se ale s největší pravděpodobností zaměřím na témata současné anglosaské etiky. Budoucnost si nechávám otevřenou, ale filozofii bych se chtěla věnovat i nadále a ráda bych – nakolik to bude možné – využila svého vzdělání k obohacení druhých.

Jitka Štollová je studentkou prvního ročníku magisterského studia anglistiky a amerikanistiky na FF UK, zároveň je v posledním ročníku bakalářského studia žurnalistiky na FSV. Zaměřuje se na anglickou renesanční literaturu. Tuto specializaci studovala půl roku na univerzitě v Durhamu ve Velké Británii a zároveň na toto téma publikuje články a účastní se konferencí. Letos v dubnu měla příspěvek na konferenci o renesanční literatuře na univerzitě v Newcastlu a v červenci organizuje samostatný panel v rámci renesančně-medievalistické konference v Durhamu. Je členkou výzkumné postgraduální skupiny Medieval and Early Modern Student Association, přidružené k durhamské univerzitě.

Vaše práce pojednává o postavách v Shakespearovi, a to postavách padouchů. Mohla byste ji stručně přestavit?

Moje práce se zabývá konkrétně dvěma shakespearovskými padouchy: Jagem z Othella a Richardem III. To znamená, že jsem pokrývala žánr tragédie a historické hry. Jsem velmi ráda, že vedoucím mé práce byl profesor Martin Hilský, přední český shakespearolog a překladatel. Z naší spolupráce myslím vzešlo mnoho dobrého, čehož si velmi vážím. Mým hlavním cílem bylo zkoumat, jak se ono padoušství – konkrétně rozdíl mezi bytím a zdáním, tedy tím, „jak se padouch zdá“ a čím skutečně je – promítá v padouchově řeči, a to jednak v jeho monologech, jednak v dialogích s ostatními postavami. Velmi mě zajímalo, jakým způsobem se prostřednictvím jazyka utváří padouchova identita.

Nicméně mým prvním krokem byla polemika s anglickým literárním kritikem F. R. Leavisem. Ten v jedné své eseji napsal, že zdrojem zla ve hře Othello je samotná postava Othella, a nikoli Jaga. Já jsem se snažila kriticky zhodnotit jeho argumenty a použila svoji polemiku jako výchozí bod svého zkoumání.

Odtud tedy plyne motivace k tomu, že jste si pro svou textovou analýzu zvolila postavu Jaga. A proč Richard III.?

To má své kořeny v jedné seminární práci, kterou jsem dříve napsala v rámci magisterského semináře profesora Hilského, v níž jsem postavu Richarda III. a hru samotnou zkoumala z hlediska filozofie Friedricha Nietzscheho. Odtud tedy pramení můj zájem o tohoto zvláštního padoucha, který si uvědomuje, že je padouch, avšak v okamžiku, kdy čelí důsledkům svých činů, necouvne. Ví, že až zemře, nikdo jej nebude litovat, přesto jde do boje s plnou vervou a umírá – vlastně ne jako padouch, ale jako vůdce své armády. Richard III. je sice raná hra, ale myslím si, že je v určitých ohledech velmi vyzrálá a rozhodně zajímavá. Ukazuje postavu velice silného, byť krutého padoucha, dodává mu na lidské přesvědčivosti a tím vším potvrzuje místo Richarda III. v dramatické historii.

Myslíte si, že lze Shakespearovy padouchy pojímat jako ucelenou kategorii, jako určitý typ v kontextu soudobého evropského dramatu, nebo jsou to postavy specifické?

Naštěstí neexistuje jeden typ padoucha, protože to bychom brzy neměli co zkoumat. Mnohotvárnost zla, nejen v Shakespearovi, ale v renesančním dramatu vůbec, je velmi bohatá: máme padouchy v komediích, v historických hrách, tragediích i v romancích a každý má svoji působivost. Pak máme postavy jako Macbeth, kde se pohybujeme na samotné hranici mezi padoušstvím a hrdinstvím. Perspektivy, ze kterých se Shakespeare na padouchy dívá, jsou velmi rozličné. Koneckonců Shakespearova výjimečnost je dobře patrná, pokud si vezmeme konkrétní postavu – právě například Richarda III. – a zkoumáme její zobrazování napříč časem, s ohledem k historickým zdrojům, z nichž Shakespeare čerpal. Tehdy si můžeme nejlépe uvědomit onu jedinečnost, spíše než typovost Shakespearových padouchů.

Zmínili jste, že se tomuto tématu věnujete i nadále. Jaké je téma vaší diplomové práce?

Nevěnuji se pouze postavám padouchů, mé téma je obecně renesance a přesahy do současné kultury, konkrétně se nyní zabývám shakespearovskými odkazy v poslední hře Václava Havla Odcházení. To je téma, o kterém jsem měla příspěvek na konferenci v Newcastlu a budu o něm mluvit také na konferenci v Durhamu.

Přiznám se, že toto téma je mi velmi blízké z toho důvodu, že jsem měla možnost se Václavem Havlem dvakrát sejit a on vyjádřil přání si přečíst to, co bylo tehdy embryonální fází mého výzkumu. Tehdy jsem mu svoji práci skutečně

předala. Na to nyní navazuji a považuji to za dobrý způsob, jak jeho hru představit zahraničním čtenářům a akademikům. Nicméně téma mé diplomové práce není ještě úplně rozhodnuto, ale je dost možné, že to bude obraz Čech v renesanční literatuře – a rozhodně bych se něčemu podobnému ráda věnovala také v doktorském studiu.